

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	2	2	7
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Semester

(2122)

HUMAN RIGHTS & DUTIES (In all Mediums)

Paper-Human Rights & Duties in India

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt **FIVE** questions in all. Candidates are requested to attempt **ONE** question each from Units II-V. Unit-I is compulsory.

UNIT—I

1. Attempt **all** of the following :

- (i) What is Evolution ?
- (ii) Define Fundamental Rights.
- (iii) Right to Education.
- (iv) Clear environment.
- (v) The Preamble.
- (vi) Constitution.
- (vii) Human Rights.
- (viii) Fraternity.
- (ix) Right to Religion.

9×2=18

UNIT—II

2. Discuss the concept of Human Rights in India. 18
3. Describe the values and relevance of composite Culture of India in detail. 18

UNIT—III

4. Explain the fundamental duties given to the citizens in India. 18
5. Write a note on the Directive Principles of State Policy. 18

UNIT—IV

6. Explain the Right to Food security in India and what are the Govt. steps to deal with this problem ? 18
7. What is information ? How right to information is important for the people ? 18

UNIT—V

8. What do you mean by National Human Rights Commission and discuss its functionary in detail. 18
9. Discuss the role of judiciary in protecting Human Rights in India. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पांच प्रश्न करें। विद्यार्थियों को यूनिट II से V तक प्रत्येक में से एक प्रश्न करना है। यूनिट-I अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. निम्नलिखित सभी प्रश्न कीजिए :

- (i) विकास क्या है ?
- (ii) मौलिक अधिकारों को परिभाषित करें।
- (iii) शिक्षा का अधिकार।
- (iv) स्वच्छ वातावरण।
- (v) प्रस्तावना।
- (vi) संविधान।
- (vii) मानवाधिकार।
- (viii) बंधुत्व।
- (ix) धर्म का अधिकार।

9×2=18

ਯੂਨਿਟ-II

2. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18
3. ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਮੂਲ੍ਯੋਂ ਔਰ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇ ਵਰਨਨ ਕਰੇਂ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

4. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਨਾਗਰਿਕੋਂ ਕੋ ਦਿਏ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤਵ੍ਯੋਂ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਕਰੇਂ। 18
5. ਰਾਜ੍ਯ ਕੇ ਨੀਤਿ ਨਿਦੇਸ਼ਕ ਤਤ੍ਵੋਂ ਪਰ ਏਕ ਨੋਟ ਲਿਖਿਏ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

6. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਖਾਦ੍ਯ ਸੁਰਕ੍ਸ਼ਾ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਕਰੇਂ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਮਸ੍ਯਾ ਸੇ ਨਿਪਟਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਕ੍ਯਾ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹੈ ? 18
7. ਸੂਚਨਾ ਕ੍ਯਾ ਹੈ ? ਸੂਚਨਾ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਲਿਏ ਕਿਤਨਾ ਮਹਤ੍ਵਪੂਰਨ ਹੈ ? 18

ਯੂਨਿਟ-V

8. ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਮਾਨਵਾਧਿਕਾਰ ਆਯੋਗ ਸੇ ਆਪ ਕ੍ਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਇਸਕੇ ਪਦਾਧਿਕਾਰਿਯੋਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18
9. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਮਾਨਵਾਧਿਕਾਰੋਂ ਕੇ ਸੰਰਕ੍ਸ਼ਣ ਮੇਂ ਨ੍ਯਾਯਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ II ਤੋਂ V ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ-I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
 - (i) ਵਿਕਾਸਵਾਦ ਕੀ ਹੈ ?
 - (ii) ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
 - (iii) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।
 - (iv) ਸਾਫ਼ ਵਾਤਾਵਰਨ।
 - (v) ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ।

(vi) ਸੰਵਿਧਾਨ।

(vii) ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ।

(viii) ਭਾਈਚਾਰਾ।

(ix) ਧਰਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

9×2=18

ਯੂਨਿਟ-II

2. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
3. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
5. ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ ? 18
7. ਸੂਚਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ? 18

ਯੂਨਿਟ-V

8. ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18